

Robert Mapplethorpe - 'u başka türlü okumak

2016 yılı Avrupa'dan Amerika'ya sessiz bir Robert Mapplethorpe yılı olarak geçip gidiyor. Yılın ilk yarısının geride kaldığı şu günlerde Amerika'nın iki büyük müzesinde devam eden geniş kapsamlı Mapplethorpe sergilerine İstanbul'dan bir yenisi ekleniyor. 31 Temmuz tarihine kadar Galeri Nev İstanbul'da görülebilecek olan *Robert Mapplethorpe 1979-1989* sergisi vesilesiyle sanatçının görsel dünyasını satır başlarını bir araya getirdik.

Yazı Sami Kısaoğlu

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde çok az sanatçı Robert Mapplethorpe kadar derin bir özgüven ile kendi hayatını geniş kitlelerin önünde yaşadı. Ve çok az sanatçı yaşadığı o hayatın içinden çekip çıkardıklarıyla sanatsal alandaki düşünce pratiklerinin değişmesine, dönüşmesine neden oldu. Tartışılan, olay yaratan, sorgulanan fotoğrafların arkasındaki imza olarak 1975'den 1989'daki genç ölümüne kadar (42) Mapplethorpe belki de farkında olmadan iki şeyi başardı; estetik anlamda Antik Yunan'a öykündüğü ve mükemmeli aradığı çalışmalarıyla fotoğrafın bir sanat dalı olarak kabul edilmesinde önemli bir rol oynadı ve seçtiği konular ile fotoğrafta geleneksel bakış açılarının değişmesine neden oldu. Mapplethorpe fotoğrafın Amerikan üniversitelerinde akademik bir disiplin, müzelerinde ise bir sanat dalı olarak yer bulduğu, ilk fotoğraf müzayedesinin yapıldığı (Sotheby's, NY, 1975) ve Susan Sontag'ın *Fotoğraf Üzerine* (1977) kitabını yayınladığı bir dönemde sanat tarihi sahnesindeki yerini aldı. Sanatçının ticari anlamda fotoğrafa başladığı bu dönem aynı zamanda toplumsal anlamda cinsel devrimlerin yaşandığı, Amerika'nın en şöhretli eşcinsel barlarından Stonewall

Inn'in polis tarafından basıldığı, önemli protestoların yaşandığı ve New York'un ilk gey filmleri gösteren sinema salonun açıldığı yıllara denk gelir. Kuşkusuz tüm bu olup bitenler ilerleyen yıllarda onun sanatında farklı suretler üzerinden yansımaya değer. Şair ve rock şarkıcısı Patti Smith ile sevgili olarak başlayan ve dost olarak devam eden birlikteliği, Amerikalı küratör ve koleksiyoner Sam Wagstaff ile arkadaş olarak başlayan ve sevgili olarak devam eden ilişkisi de kısa yaşamında ona farklı ilhamlar sağlayan yaşamışlıklar arasında yer alacaktır.

Mapplethorpe yüksek derecede stilize ederek çektiği erkek ve kadın portreleri, Antik Yunan ve Roma heykel sanatına göndermelerde bulunduğu çıplakları, erotik çağrışımların öne çıktığı natürmort serileri, kendi portreleri, sado mazoşizm çeşitlemelerine yer verdiği kareleri ve 1970'lerin gay kültüründen aktardığı manzaralarıyla hep tartışılan bir sanatçı oldu. 1989 yılının 9 Martındaki ölümünden birkaç ay önce (1988, Kasım) Philadelphia'daki The Institute of Contemporary Art'ta açılan *Perfect Moment* başlıklı gezici sergi ise onu bir kez daha tartışmaların odağına taşıdı. Yirmi beş yıllık kariyerinin farklı dö-

nemlerinden foto-kolajlar, polaroidler, jelatin gümüş baskılar, vb. tekniklerle üretilmiş 150'nin üzerinde eserin yer aldığı sergi ABD'de 5 müzede daha gösterilmek üzere planlansa da işler istenildiği gibi gitmedi. Amerikan Kongresi'nde böyle bir serginin kamu bütçesi ile yapılması yüksek sesle eleştirilirken, serginin yapılmasının planlandığı The Corcoran Sanat Galerisi (Washington D.C) gelen tepkiler üzerine açılışa 2 hafta kala sergiyi iptal etti. Amerikan sanat tarihinde ilk defa bir sanat merkezi ve müdürüne (Contemporary Arts Center, Cincinnati) karşı açılan müstehcenlik davasına da konu olan *Perfect Moment* serginde yer alan Mapplethorpe'un XYZ portfolyoları 3 ana başlıktan oluşuyordu. Eşcinsel sado mazoşizmi konu alan X, çiçeklerin natürmort görüntülerinden oluşan Y ve Afro Amerikan erkeklerin çıplak portrelerini içeren Z.

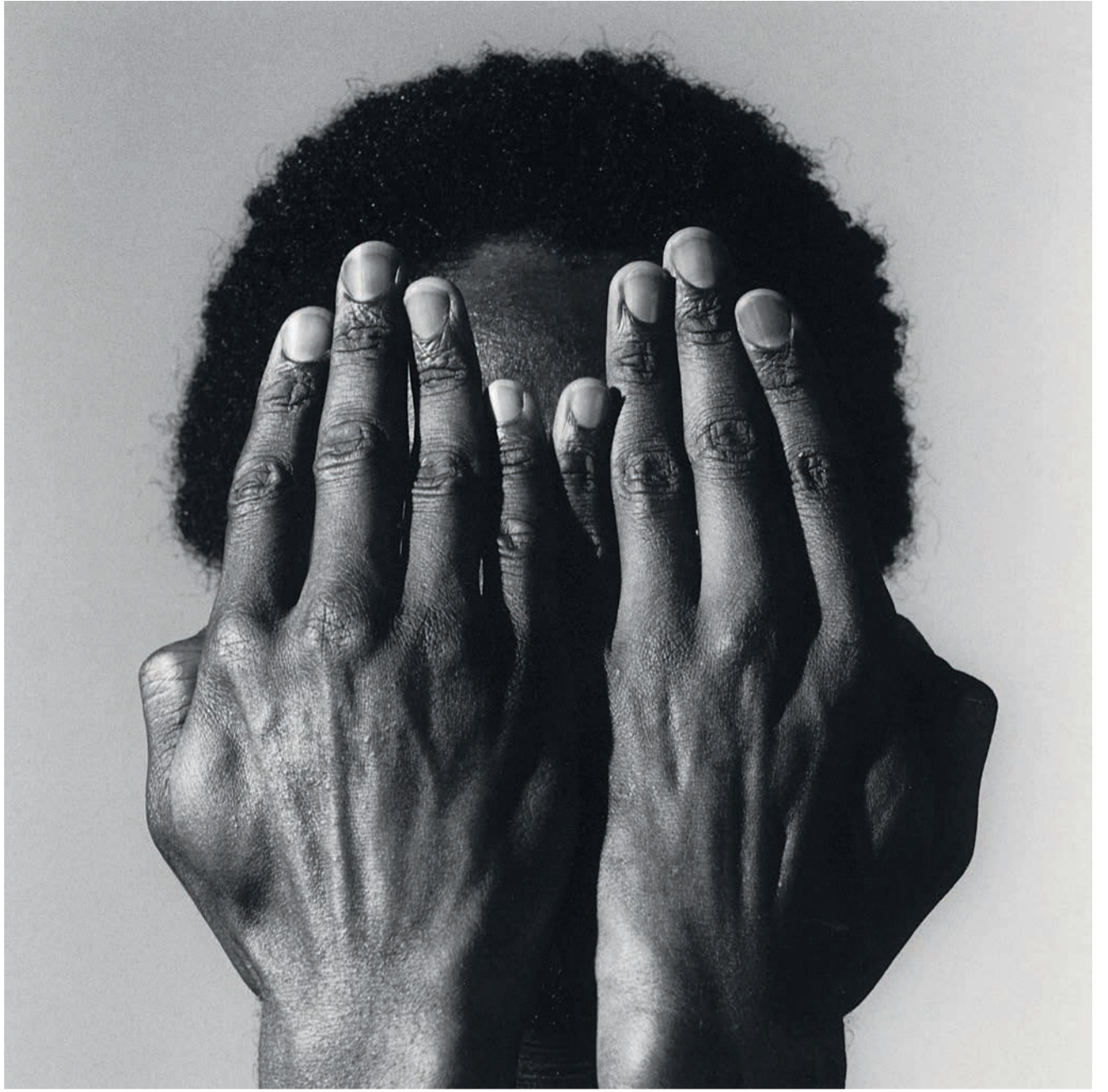
Perfect Moment'tan 25 yıl sonra Mapplethorpe

Yirmi beşinci yılını geride bıraktığımız *Perfect Moment* sergisi ve etrafında gelişen olaylar anısına birbirine eşzamanlı olarak düzenlenen iki retrospektif ile yeniden sanat dünyasının gündemine gelen Mapplethorpe için 2016 adeta ona

adanmış bir yıl gibi geçiyor. J. Paul Getty Museum ve Los Angeles County Museum of Art'ın iki ayrı müzede 31 Temmuz tarihine kadar ev sahipliği yaptığı *Robert Mapplethorpe: The Perfect Medium* başlıklı sergi kuşkusuz sessiz sedasız gelişen Mapplethorpe yılının temelini teşkil ediyor. Paris'in önemli galerilerinden Galerie Thaddaeus Ropac, sanatçının olaylı serilerinden XYZ'yi *Robert Mapplethorpe: XYZ* başlığı ile sergilerken, İngilizlerin köklü yayınevi Phadion fotoğrafçının 1973 - 1989 yılları arasında çekmiş olduğu tüm çiçek fotoğraflarını içeren bir kitabı yeniden okurlarına sundu. *Mapplethorpe Flora: The Complete Flowers* ismini taşıyan 368 sayfalık özel ciltli bu kitabın yanı sıra yönetmenliğini Fenton Bailey ve Randy Barbato'nun üstlenmiş olduğu *Mapplethorpe* belgeseli de bir süredir dünya festivallerini dolaşiyor. İsmi Amerikalı senatör Jesse Helms'in sanatçının fotoğraflarını eleştirmek için kullandığı *Look at the Picture* cümlesinden alan *Mapplethorpe: Fotoğrafa Bak!* isimli belgesel başta Sundance ve Berlin olmak üzere birçok film festivalinde seyirci karşısına çıkarken ülkemizde de If İstanbul kapsamında gösterildi.

Farklı etkinlikler kapsamında ulusla-

Bir stüdyo fotoğrafçısı olarak Philip Glass'dan Arnold Schwarzenegger'e çektiği portre fotoğrafları Mapplethorpe'un daha da tanınmasına neden olur.

ÜST: ROBERT MAPPLETHORPE, ALISTAIR BUTTLER, 1980, GÜMÜŞ JELATİN, 20X16 INCH, EDİSYON 15/15, ROBERT MAPPLETHORPE FOUNDATION'IN İZİNİYLE
SOL ÜST: ROBERT MAPPLETHORPE, HAND, 1980, GÜMÜŞ JELATİN, 20X16 INCH, ROBERT MAPPLETHORPE FOUNDATION'IN İZİNİYLE
SOL ALT: ROBERT MAPPLETHORPE, HANDS, 1981, GÜMÜŞ JELATİN, 20X16 INCH, EDİSYON AP 2/2, ROBERT MAPPLETHORPE FOUNDATION'IN İZİNİYLE

rarası sanat dünyasının yeniden hatırladığı fotoğrafçıyı beş yıl aradan sonra yerel sanat gündemimize taşıyan gelişme ise 3 Haziran tarihinde Galeri Nev İstanbul'da açılan sergisi oldu. Küratörlüğünü Serra Yentürk'ün yaptığı ve sanatçının markalaşmış işlerinin yerine form arayışının ön plana çıktığı 36 adet siyah beyaz fotoğrafa yer veren sergi beden görüntüleri, dış mekân çekimleri, portreler ve natürmortlardan oluşuyor. Sanatçının yaşamının son 10 yılındaki üretiminden bir kesit sunan sergi, Robert Mapplethorpe Vakfı'nın dijital arşivinden yaklaşık on bin fotoğrafın içinden yapılan bir seçkinin sonucunda huzurlara geliyor. Kendisine deneysel alanda çeşitli olasılıklar tanıyan polaroid kamera fotoğraflarının yer almadığı sergi, 1975'te orta format makinaya geçişi ile başlayan fotoğrafta klasik form arayışının izlerini sürüyor. Heykelsi ve geometrik formların daha da belirginleştiği, denetim ve kurgunun ön planda olduğu bu fotoğrafların seçilmesindeki temel neden bilindik Mapplethorpe imajlarından daha farklı bir görüntü ortaya koymak ve onun sanatına farklı bir okuma getirebilmek. Sergideki eserlerin seçiminde giderek önem kazanan kaynaklardan bir diğeri de, Yentürk'ün birkaç yıl önce Venedik'te ziyaret ettiği *Proportio* isimli sergi. Küratörlüğünü Axel Vervoordt & Daniela Ferrati'nin gerçekleştirdiği sergi, antikiteden çağdaş sanata uzanan tüm uygarlık tarihi boyunca farklı disiplinler arasında (müzik, mimari,

sanat, bilim) orantısal paralellikleri görünür kılmaya odaklanan bir yapı kurar. Benzer bir bağlantıyı Mapplethorpe'un işleri arasında gözlemleyen Yentürk, sanatçının bu anlamda çok çarpıcı bir form algısı olduğuna dikkat çekmek istiyor.

Ebedi güzelliğin peşinde koştuğu kariyerinin ikinci dönemine tarihlenen ve İstanbul'da görme fırsatı bulduğumuz fotoğraflarının birçoğunda sanatçının detaylarda yakaladığı güzelliğin izini sürmek mümkün. Stüdyo ortamında fotoğraflanmış yakın plan el, yüz ve diğer vücut parçalarının yer aldığı bu çalışmalar 1920'lerde Edward Weston ile başlayan ve Minor White ile devam eden insan vücudunun bir form olarak kadraja alınması düşüncesinin en zarif hallerine örnek oluşturuyor. Mapplethorpe'un kendine has bir estetik anlayış çerçevesinde kurduğu bu bakış zamanla onun ailem -i farikası haline gelir. Sanatçı yaratmış olduğu şiirsel bakış açısıyla toplum için itici ya da çirkin sayılabilecek bir objeye bile fotoğraf üzerinden farklı bir anlam kazandırabilmektedir. Gerek seçtiği hayat tarzı gerekse ortaya koyduğu işler bakımından kültürel ve toplumsal bağlamda bir radikal olan Mapplethorpe'a dair kaleme alınan bir yazıyı onun şu sözleriyle bitirmek anlamlı olacaktır: "Fotoğraf çekmeye başladım çünkü çağımızın varoluş karmaşasına bir yorum getirmenin en kusursuz aracı fotoğraf gibi göründü. Ben bu karmaşayı yakalamaya, ona bir düzen getirmeye çalışıyorum."